

15§

Lausunto kuntarakennelain muuttamista koskevasta lakiluonnoksesta

Lisätietoja: kunnanjohtaja Teppo Sirniö, p. 014-2673 001

Hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus toteuttaa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne.

Kuntarakenneuudistusta ohjaava kuntarakennelaki tuli voimaan 1.7.2013. Lakiin lisättiin säännökset kuntien selvitysvelvollisuudesta, selvityspennoista ja niistä poikkeamisesta sekä muutettiin kuntien yhdistymisen taloudellista tukea koskevia säännöksiä. Lisäksi kielilakia muutettiin eräiltä osin.

Hallituksen syksyllä 2013 päättämän rakennepoliittisen ohjelman mukaan aluekehityksen kannalta keskeisten kaupunkiseutujen yhdyskuntarakenteen eheyden, alueen elinvoimaisuuden kehittämisen ja palvelujen tehokkaan järjestämisen turvaamiseksi valmistellaan kuntarakennelain täydennys.

Esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi valtioneuvoston toimivaltaa päättää kuntien yhdistymisestä viime kädessä vastoin kunnan valtuuston tahtoa. Toimivallan laajentaminen koskisi ainoastaan laissa säädettävät kaupunkiseutuperusteet täyttäviä kuntia. Toimivallan käyttö olisi sidottu erityisen kuntajakoselvityksen toimittamiseen selvittäjän esittämässä ja kaupunkiseutuperusteiden perusteella määräytyvissä kunnissa.

Valtiovarainministeriö pyytää lausuntoa lakiluonnoksesta yleisesti sekä erityisesti lausumaan seuraavista kysymyksistä:

- kaupunkiseutuperusteista
- menettelyistä
- valtioneuvoston päätösvallan rajoista
- vaikutusarvioinnista

Työpaikkaomavaraisuusperusteella tarkoitetaan kunnassa sijaitsevien työpaikkojen määrää suhteessa alueella asuvaan työlliseen työvoimaan. Työpaikkaomavaraisuusperuste täyttyisi, jos kunnan työpaikkaomavaraisuus on alle 80 prosenttia.

Työssäkäyntiperuste puolestaan täyttyisi, jos vähintään 40 prosenttia kunnan työssäkävystä työvoimasta käy töissä keskuskunnassa.

Lähitaajamaperuste täyttyisi, jos työssäkäyntialueen keskuskunnan tai siihen rajoittuvan kunnan keskustaajamaan kytkeytyvä lähitaaja-

ma ulottuisi kunnan rajan yli tai kunnan keskustaajama ylittäisi kunta-
rajan.

Asuntomarkkinaperuste kuvaa muuttojen alueellista riippuvuutta eli yhtenäistä asuntomarkkina-aluetta: peruste täyttyisi, jos yli 40 prosenttia kunnan kaikista muutoista tapahtuu kunnan ja työssäkäyntialueen keskuskunnan välillä.

Taloudellinen eriytymisperuste on kaikkien tulo- ja lähtömuuttajien tulojen välinen erotus viiden viimeisen vuoden keskiarvona. Peruste kuvaa kaupunkiseudun kuntien välisen valikoivan muuttoliikkeen aikaansaamaa alueen taloudellista eriytymistä. Perusteen raja-arvona on 150 euroa asukasta kohden vuodessa.

Keskustaajamaperuste koskee käytännössä kuntia, jotka ovat kasvaneet kiinni yhteen.

Kaupunkiseutuperusteet täyttyvät tällä hetkellä 24 kehyskunnassa yhdeksällä kaupunkiseudulla. Nykyisellään valtioneuvoston toimivalta koskisi Joensuun, Jyväskylän, Kuopion, Lahden, Oulun, Porin, Tampereen, Turun ja Vaasan kaupunkiseutuja.

Valtioneuvoston laajennettu toimivalta olisi sidottu menettelyllisesti erityisen kuntajakoselvityksen toimittamiseen kyseisellä alueella sekä kunnalliseen kansanäänestykseen. Erityinen kuntajakoselvitys voitaisiin asettaa koskemaan kaupunkiseutuperusteet täyttäviä kuntia. Selvityksessä olisi tarkasteltava ennen kaikkea maankäytön, asumisen ja liikenteen toimivuutta ja kehittämistä alueella sekä taloudellista eriytymistä.

Mikäli kuntajakoselvittäjä esittäisi selvityksen tuloksena kuntaliitosta, joka ei saisi kunnanvaltuustojen hyväksyntää, valtioneuvosto voisi päättää järjestää kuntaliitoksesta kunnallisen kansanäänestyksen selvittäjän esittämällä ja kaupunkiseutuperusteet täyttävällä alueella.

Kunnallinen kansanäänestys olisi määrättävä toimitettavaksi kaikissa selvittäjän esitykseen kuuluvissa ja kaupunkiseutuperusteet täyttävissä kunnissa. Mukana olisi aina työssäkäyntialueen keskuskunta ja kaikki perusteet täyttävät kunnat, vaikka osa niistä olisi hyväksynytkin selvittäjän esityksen. Tältä osin menettely poikkeaisi aikaisemmasta sääntelystä.

Valtioneuvostolla olisi oikeus päättää kuntien yhdistymisestä, jos selvittäjän ehdotusta kannattaisi kunnallisessa kansanäänestyksessä enemmistö. Enemmistön kannatus laskettaisiin laskemalla yhteen kussakin kansanäänestyksessä annetut äänet.

Pelkkä myönteinen äänestystulos ei kuitenkaan sinetöisi kuntaliitosta, vaan valtioneuvoston päätöksessä edellytettäisiin, että muutokselle olisi oltava alueen maankäyttöön, asumiseen, liikenteen kehittämiseen tai taloudelliseen eriytymiskehitykseen liittyviä painavia syitä. Lisäksi kuntajaon muuttamisen yleisten perusteiden tulisi täytyä. Näitä ovat muun muassa alueellinen eheys ja kielellisten oikeuksien toteutuminen.

Valtioneuvoston laajennettu toimivalta voisi koskea vain kaupunkiseutuperusteet täyttävää kuntaa. Jos selvittäjän ehdotus koskee myös suostumuksen perusteella selvitykseen mukaan tulevia kuntia, valtioneuvostolla ei olisi oikeutta päättää kuntaliitoksesta vastoin kunnan tahtoa. Liitospäätös edellyttäisi tällöin muun kuin kriisikunnan osalta, että se esittää liitosta valtioneuvostolle. Kuntaliitoksesta päätettäisiin tässäkin tapauksessa samassa valtioneuvoston päätöksessä.

Menettely toteutettaisiin ensimmäisen kerran vuonna 2015 siten, että kuntaliitokset voisivat tulla voimaan vuoden 2017 alusta. Valtiovarainministeriö voisi jatkossa arvioida kaupunkiseutuperusteiden täyttymistä enintään kerran kunnallisvaalikaudessa.

Lausunnot pyydetään toimittamaan viimeistään 31.3.2014 mennessä.

Kunnanjohtajan ehdotus

Kunnanhallitus esittää valtuustolle, että Petäjäveden kunta lausuu lakiluonnoksesta seuraavaa:

Esitys kuntarakennelain muuttamisesta ja valtioneuvoston toimivallan laajentamisesta tulee hylätä perustuslain vastaisena. Koska esityksessä on kyse kuntien itsehallinnon kaventamisesta, esitetty laki tulee säätää perustuslain säätämisyjärjestyksessä.

Esitettyä kuntarakennelakia ei tule hyväksyä senkään vuoksi, että uusilla kuntarakenteilla ei synny ilman vakavia saneeraustoimenpiteitä sellaista työssäkäyntikaupunkia jonka talous on edes pitkällä ennusteella tasapainossa

Perustuslaillinen näkökulma

Kunnilla on Suomen perustuslain mukaan itsemääräämisoikeus (itsehallinto). Tätä itsemääräämisoikeutta ei valtio, tai toinen kunta voi viedä miltään kunnalta, ilman perustuslain muuttamista.

Se, että suuren kunnan asukkaat voisivat äänestää yhteisessä kansanäänestyksessä pienen kunnan liittymisestä itseensä ja enemmistöllään voittaa äänestyksessä, on kansalaisten ja kuntien asettamista selkeästi eriarvoiseen asemaan.

Esitetyssä kansanäänestyksessä ääniä ei saa laskea yhteen koko selvitysalueelta, vaan äänet on laskettava kuntakohtaisesti. Mikäli kuntalaisista enemmistö, tai valtuusto, ei kannata liittymistä, niin pakoliittäminen on perustuslain vastaista.

Valtio voi määrätä kunnille laeilla ja asetuksilla pakollisia tehtäviä. Kunta on kuitenkin hallinnollisesti itsenäinen Suomen perustuslain mukaan. Jos kunta ei halua luopua itsehallinnostaan (esimerkiksi kansanäänestyksen, tai kunnanvaltuuston päätöksen jälkeen), valtio ei voi pakottaa kuntaa liittymään johonkin toiseen, ilman että perustuslakia muutetaan.

Perustuslakia valtio (eli eduskunta) voi muuttaa siten, että 2/3 kansanedustajista hyväksyy perustuslain muutoksen, ja lisäksi seuraava kokoontuva eduskunta (seuraavien eduskuntavaalien jälkeen) yksinkertaisella enemmistöllä hyväksyy edellisen eduskunnan päätöksen, muuten se raukeaa.

Kiireellisenä perustuslakia voidaan muuttaa heti, jos istuvan eduskunnan kansanedustajista 5/6 äänestää muutoksen puolesta.

Suomen lainkäyttöpiiriin kuuluvien ihmisten tasa-arvo taataan ihmisten yhdenvertaisuudella lain edessä säätävässä perusoikeussäännöksessä. Säännös sisältää myös yleisen syrjintäkiellon, jonka mukaan ihmisiä ei saa asetta eri asemaan ilman hyväksyttävää perustetta.

Talousnäkökulma

Jyväskylän seudulla valmistelussa olevan erityisen kuntajakoselvityksen talousaineiston perusteella on selkeästi arvioitavissa mitä seuraa jos alueen kunnat liitetään yhteen ja katsotaan miten uusi kunta selviää nykytasoisista kuntien palvelurakenteista.

Mikäli Jyväskylän seudun työssäkäynti alueen kunnat yhdistetään, niin VM ennusteiden mukaan uuden kaupungin tilikauden tulos on jatkuvasti ja raskaasti negatiivinen. Kaupungin vuosikatteella ei kyetä kattamaan poistoja ja rahoitusali jäämät ovat suuret.

Mikäli Jyväskylän työssäkäyntikaupunki syntyy, se merkitsee sitä, että on aloitettava välittömästi ennen näkemättömät talouden tervehdyttämisen toimenpiteet. On olemassa vakava pelko, että tervehdyttämistoimenpiteiden seurauksena on pakko ajaa alas merkittävä osa liittyjäkuntien palveluista.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.

Kunnanhallituksen ehdotus

Kunnanvaltuusto hyväksyy yllä olevan lausunnon.

Päätös

Ehdotus hyväksyttiin.

Otteen oikeaksi todistaa
Petäjävedellä 12.3.2014

Pöytäkirjanpitäjä Ulla Pietilä
